

yurydychno-dnr-i-lnr-ne-ie-terorystychnymy-orhanizatsiiamy-syroid-101359.html (дата звернення: 29.04.2017).

4. Вовк О. Чому АТО не має жодного стосунку до «ДНР» та «ЛНР» // Depo.ua: сайт. URL: <http://kh.depo.ua/ukr/kh/chomu-dnr-ta-lnr-nihtu-u-sviti-ne-vvazhae-teroristichnimi-13072016200000> (дата звернення: 29.04.2017).

Одержано 10.05.2017

УДК 343.359.3

Олександр Олександрович ПИХТІН,

курсант 2 курсу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Кондратов Дмитро Юрійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ВІДМЕЖУВАННЯ КОНТРАБАНДИ ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ

На основі аналізу діючих кримінально-правових приписів та спеціальної наукової літератури зроблено спробу вирішити питання правильної кваліфікації та відмежування контрабанди, відповідальність за яку передбачена ст. 201 КК України, від злочинів, передбачених ст. 300, 301 та 305 КК України.

Ключові слова: контрабанда, кваліфікація, відмежування.

При кваліфікації злочинів інколи виникає необхідність відмежування злочину від суміжних злочинів або інших правопорушень. Кримінально-правова кваліфікація передбачає встановлення у фактично вчиненому діянні ознак конкретного злочину, що передбачений в певній статті КК України.

В. О. Навроцький справедливо зазначає, що кримінально-правова кваліфікація нерозривно пов'язана з розмежуванням злочинів як фактів дійсності, правових норм та диспозицій статей закону, в яких виражені ці норми, складів злочинів, що становлять собою теоретичні моделі певних посягань [1, с. 475].

Найбільшу кількість спільних ознак контрабанда має із злочином, відповідальність за який передбачена ст. 305 КК України.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 305 КК України під контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів розуміють їх переміщення через митний кордон України поза митним

контролем або з приховуванням від митного контролю. Цей злочин поміщений у розділ XII КК України «Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення». Як слушно відзначав М. Й. Коржанський, система кримінального законодавства має будуватися на базі наукової класифікації об'єктів таким чином, щоб певні злочини були віднесені до глав та розділів суворо за родовим об'єктом посягання. При цьому безпосередній об'єкт повинен лежати у площині родового об'єкту [2, с. 75–78].

При порівнянні диспозицій обох правових норм видно, що їх об'єктивні сторони є майже ідентичними. Виокремлення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у самостійний склад злочину (ст. 70-1 КК 1960 р.) відбулось з прийняттям Закону України від 15.02.1995 «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів». Ідея існування у законі про кримінальну відповідальність двох статей про контрабанду була збережена у 2001 р. при прийнятті нині чинного КК України.

Аналіз та співвідношення тих суспільних відносин, яким спричиняється шкода контрабандою, дозволяє зробити висновок, що першими злочинному посяганням піддаються ті суспільні відносини, які існують у сфері державного регулювання порядку переміщення предметів через митний кордон, встановленого для проведення процедури митного контролю, митного оформлення, справляння податків, зборів. На нашу думку, їх і слід визнати первинними. Лише при переміщенні на митну територію України предметів, що вилучені з обігу, або обмежені у ньому, відбувається подальше посягання на суспільні відносини у сфері охорони здоров'я, громадської безпеки, екологічної безпеки тощо. Отже, посягання та ці відносини слід визнавати вторинним, похідним від першого.

Таким чином, виявляється, що єдиною ознакою, за якою різняться загальна контрабанда (ст. 201 КК) та контрабанда наркотичних засобів (ст. 305 КК), виступає предмет цих злочинів. Проте, якщо визнати правильним існування у КК двох статей про контрабанду, то можна припустити, що склади злочину про контрабанду культурних цінностей, контрабанди зброї та інших предметів, зазначених у диспозиції ч. 1 ст. 201 КК України, також мають право на окреме існування.

Співвідношення між нормами ст. 201 та 305 КК України слід розглядати як співвідношення загальної та спеціальної норм, де ст. 305 з більшим ступенем конкретності описує дії і вимагає пріоритету при застосуванні.

Останнім часом в юридичній літературі висловлюються судження про необхідність встановлення кримінальної відповідальності за

контрабанду людей. Прихильники цієї точки зору аргументують свою позицію передусім тим, що протягом останніх років територія України досить активно використовується переправниками нелегальних мігрантів для транспортування громадян азіатських та африканських країн до Західної Європи. Про це йдеться у спеціальних дослідженнях з даної проблеми, де констатується, що цей процес втратив стихійний характер. Нелегальна міграція потрапила під контроль організованих злочинних угруповань, перетворившись на один з найприбутковіших видів злочинного бізнесу. Багато хто з дослідників вважає, що це явище є різновидом контрабанди. Так, В. Д. Басай та П. Л. Фріс зазначають, що незаконне переміщення через кордон в Європу людей стало «порівняно новим напрямком докладання зусиль організованої злочинності у сфері контрабанди» [3, с. 317].

У Л. В. Кормич зустрічається вислів, що «об'єктом контрабанди в сучасній Україні стають жінки» [4, с. 324], а О. В. Кузьменко не лише говорить про наявність контрабанди «живим товаром», а навіть пропонує авторську дефініцію цього поняття: «контрабанда «живим товаром» – це незаконне, конспіративне перетинання державного кордону третіми особами нелегальних мігрантів за їх добровільною згодою» [5, с. 319].

На нашу думку, подібна позиція є не досить переконливою. Наявність в реаліях сьогодення цього явища, його масштаби, негативний вплив нелегальної міграції на розвиток державності в Україні дійсно потребують спеціальних правових розробок і наукових досліджень. Однак це злочинне явище, пов'язане з порушенням державного кордону, не є контрабандою. Говорити про людину як про предмет злочину не зовсім коректно, виходячи із самого розуміння предмета злочину. Оскільки люди не є товаром і не є «предметом злочину», їх не можна вважати предметами контрабанди. Як справедливо зазначає О. О. Дудоров, поняття «контрабанда живим товаром» здається швидше публіцистичним, ніж юридичним поняттям. Людина не визнається предметом злочину, навіть якщо з приводу неї фактично виникають певні торговельні відносини. Здійснення стосовно людини незаконної угоди, пов'язаної із законним чи незаконним переміщенням за її згодою або через державний кордон для подальшого продажу, або іншої передачі особі з певною метою, слід кваліфікувати не за ст. 201, а за ст. 149 КК [6, с. 328].

У ст. 300 КК України передбачена відповідальність за ввезення в Україну, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а у ст. 301 – за ввезення в Україну, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Ці

злочини було віднесено законодавцем до розділу XII «Злочини проти громадського порядку та моральності». Відповідно до митного законодавства згадані вище предмети взагалі є забороненими для ввезення і не підлягають пропуску через митний кордон України. Таким чином, ввезення їх може здійснюватись лише контрабандним шляхом, оскільки в цьому разі йдеться, передусім, про порушення встановленого порядку переміщення предметів (у тому числі й вилучених з цивільного обігу) через митний кордон. Такий порядок і є безпосереднім об'єктом злочинних дій у разі ввезення в Україну зазначених предметів.

Як ми вже зазначали вище, першими злочинному посяганням піддаються ті суспільні відносини, що існують у сфері державного регулювання порядку переміщення предметів через митний кордон, встановленого для проведення процедури митного контролю, митного оформлення, справляння податків, зборів, тому їх і слід визнати первинними. І лише після переміщення на митну територію України предметів, що вилучені з обігу або обмежені у ньому, при їх подальшому розповсюдженні чи збуті відбувається посягання на суспільні відносини у сфері громадського порядку та моральності. Отже, виходить, що посягання на ці відносини є вторинними, похідними від першого. Кримінальні елементи використовують ситуацію певної правової неврегульованості у питанні визначення предмету контрабанди, що дозволяє їм в таких випадках уникати відповідальності за контрабанду.

Як відомо, у санкціях кримінально-правової норми виражено оцінку суспільної небезпечності злочину. Порівняння санкцій цих правових норм свідчить про неузгодженість позиції законодавця у цьому питанні. Так, злочини, передбачені частинами 1 та 2 ст. 300 КК і ч. 1 ст. 301 КК є злочинами невеликої тяжкості; злочини, передбачені ч. 3 ст. 300 та ч. 2 ст. 301 КК є злочинами середньої тяжкості, а контрабанда (ст. 201 КК) є тяжким злочином. Отже, коли по суті особа вчиняє контрабанду, перемістивши через митний кордон України предмети, заборонені для ввезення, вона не несе відповідальності за вчинення тяжкого злочину. Таке становище суперечить логіці, адже ч. 1 ст. 201 КК встановлено відповідальність у тому числі й за предмети, що обмежені у цивільному обігу та вилучені з цивільного обігу. Предмети злочинів, передбачених статтями 300 та 301 КК визнаються такими, що вилучені з обігу.

Уявляється, що з метою усунення існуючих прогалин у законодавстві, коли нові форми злочинних контрабандних проявів не охоплені правовою регламентацією, необхідно розширити коло предметів контрабанди, вказавши у диспозиції ч. 1 ст. 201 КК, що предмет цього злочину складають також «інші предмети, вилучені з цивільного обігу або обмежені у ньому».

З урахуванням наведеного, вважаємо, що кваліфікація дій особи, яка ввезла на митну територію України предмети, що пропагують культ

наси́льства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також порнографічні предмети, а у подальшому їх зберігала, розповсюджувала, збувала мають кваліфікуватись за сукупністю ч. 1 ст. 201 КК та відповідною частиною статей 300 або 301 КК. Якщо останні дії нею не вчинювалися, то відповідальність має наставати лише за ч. 1 ст. 201 КК України.

Список бібліографічних посилань

1. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
2. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны М.: Акад. МВД СССР, 1980. 248 с.
3. Басай В. Д. Організована злочинність і контрабанда. *Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою*. 1999. Т. 18. С. 315–318.
4. Кормич Л. В. Соціальні наслідки контрабанди «живого товару» (міжнародно-правові аспекти). *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення*. 1998. Т. 10. С. 324–325.
5. Кузьменко О. В. Поняття контрабанди людьми та її місце в структурі нелегальної міграції. *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення*. 1998. Т. 10. С. 318–324.
6. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 924 с.

Одержано 10.05.2017

УДК 343.412

Ольга Олександрівна ПОГРЕБНЯК,

студентка 5 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

*Науковий керівник: **Крайник Григорій Сергійович,***

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗШИРЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ВІЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СВОЇХ ПОГЛЯДІВ

*Висвітлено деякі проблеми щодо охорони та захисту свободи слова.
Запропоновано встановлення кримінальної відповідальності за
переслідування громадян за критику.*